

Nevelési és oktatási célok a m. kir. Veszprém-jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézetben

FÖLDESI FERENC

Az I. világháború okozta emberveszteség, majd a trianoni békeszerződés ratifikálása után – összhangban a szerződés katonai részében előírtakkal –, új alapokra kellett helyezni a hadseregszervezés minden területét, így a katonai képzést és kiképzést is. A békeszerződésben engedélyezett rendkívül alacsony tisztí létszám megnövelte az altisztek szerepét és fontosságát. Ekkor már a hadsereg nem elégedett meg a „derék altiszt” sémával, akiknek a szerepe korábban csak a tisztí parancsok betű szerinti végrehajtására korlátozódott, illetve a belszolgálat ellátásban merült ki. Bár kiváló katonák voltak, megjárták a világháború poklát, azonban tudásuk, általános műveltségük alig haladta túl a legénységét. Már olyan altisztekre volt szüksége az újjáalakuló honvédségnek, akik – általános műveltségük, valamint katonai képzettségük révén – önállóan, öntevékenyen tudnak kisebb kötelekeket irányítani, a kiképzéseket vezetni. Az altiszttel szemben a követelmények megnövekedtek: vezetőnek, kiképzőnek és nevelőnek kellett lennie. Vagyis megnőtt a hivatásos altisztí kar szerepe a kiképzésben, a legénység nevelésében.

A honvédség vezetése az altisztképzést egy nevelőintézet keretén belül tervezte megoldani, amit még a Szövetségi Ellenőrző Bizottság sem kifogásolhatott. Négy éves iskolai képzés szerepelt a tervezetben, amely során a hallgatók megfelelő katonai, és különleges kiképzést kapnak, valamint az esetleges iskolai és általános műveltségi hiányokat is pótolják. Az iskolába 14-16 éves fiúk felvételét határozták el, akik a képzés befejezésekor nemcsak katonai ismereteket szereznek, hanem tanítói oklevelet is kapnak. Az iskola elvégzése után csapatgyakorlaton bővítenék katonai-szakmai ismereteiket, valamint a parancsnoki-vezetési jártasságukat.

A hivatásos altisztí kar szolgálati idejét a tervezetben 10-12 éves időtartamban határozták meg, amely idő leteltével a kiszolgált altiszteknek a honvédség elősegítené a megfelelő polgári állás elnyerését, elsősorban a népoktatásban, valamint az állami közigazgatásban. Ezt azzal kívánták megkönnyíteni, hogy a szolgálati idő befejezése előtt 1-2 évvel az altiszteknek – elsősorban a hadsereg költségén –, polgári szakképesítést biztosító tanfolyamokat szervezzenek.

A fentebb említett elvekkel összhangban Veszprémben 1924. szeptember végén a város külső részén – közel az akkor még jutasi vasútállomáshoz –, megalakult a tiszthelyettesképző intézet: a m. kir. Veszprém-jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézet, ami később a Kinizsi Pál nevet vette fel. A leendő altisztek oktatása 1924. október utolsó hetében¹ indult a város által biztosított területen és épületekben.

¹ Az oktatás megkezdése pontos dátuma nem olvasható ki egyetlen okmányból sem. Közelítő támpontot ad a Veszprémi Hírlap október 26-i [vasárnap] száma, amiben olvasható: „*Különböző társadalmi osz-*

Pályázat és felvételi vizsga

Az iskola nagyon hamar országos hírnévre tett szert. A *Pályázati Hirdetmény*² *tényszerűen tartalmazta a jelentkezési feltételeket. Megfogalmazta az altisztképzés célját és rendeltetését, mely szerint a cél: „a katonai szolgálat terén gyakorlati és elméleti kiképzés – az általános műveltség terén elméleti kiképzés révén biztos alap megteremtése ahhoz, hogy a növendékekből igen jól használható, derék csapataltisztek váljanak és idővel a honvédség közigazgatásában mint tisztviselők is alkalmazhatók legyenek. A hazafias és valláserkölcsai alapon való nevelésre különös gond fordítottatik.”*³

Az 1924. szeptember 27-i HM rendeletben⁴ részletes intézkedés olvasható a tanév beosztásáról, valamint az oktatási rendről. A tanítandó tárgyakat csoportba sorolták: rendes és gyakorlati tantárgyakra. Ennek során a növendékek továbbhaladására döntő tárgyakat oktattak, míg a rendkívüli tantárgyak a növendékek rangsorolását volt hivatott eldönteni. Az elméleti tárgyak száma, elosztása és oktatása, valamint osztályozása a polgári fiúiskolákban szokásos formában történt. Ennek megfelelően a tankönyvek is megegyeztek a fiúiskolában használtakkal. A kiadott tanterv szerint az elméleti képzéseket a téli időszak alatt hajtották végre.

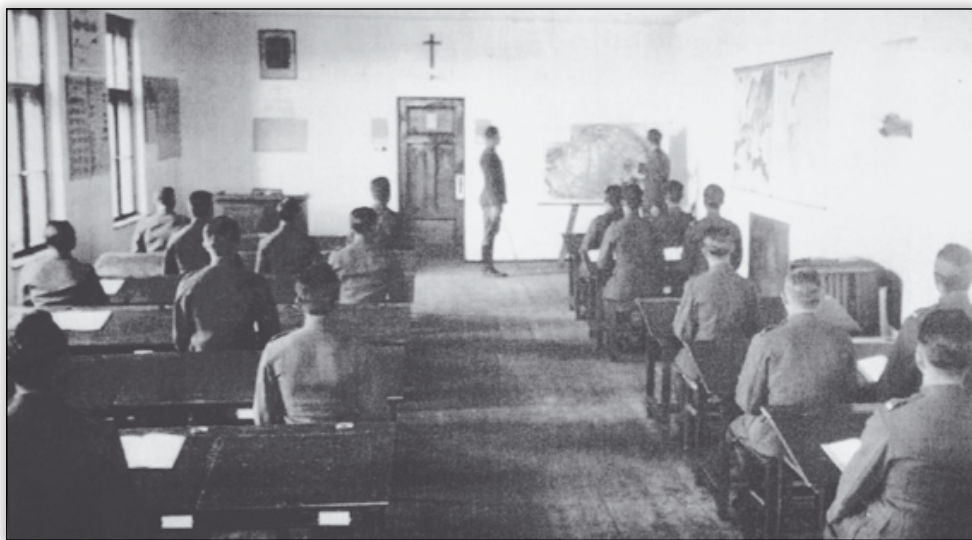
A gyakorlati időszak alatt történt – amely elsősorban a nyári tanidőszakot foglalta magába –, az újonckiképzés, ekkor hajtották végre a táborozási gyakorlatokat valamint a nagyobb gyakorlatokat.

Az altisztképző iskolába a jelentkezés kérelem benyújtásával történt. A kérelmet a Nagyméltóságú Honvédelmi Miniszter Úrhoz⁵ kellett benyújtani. Felvételi követelmény volt az elemi iskola hatodik, vagy valamely középiskola (gimnázium, reál-gimnázium, polgári iskola) I. osztályának legalább elégséges osztályzata. Az életkort 15-17 évben állapították meg.

Az 1934/35-ös tanévtől az altisztjelölt növendékeket már a három évet csapatnál szolgált hadkötelesekből válogatták ki. A pályázóknak szigorú orvosi vizsgálat után elméleti és képeségi vizsgán is meg kellett felelni.

tályokból nagy számban jelentkeztek tanulók, s az előkészítő munkálatok befejezésével jövő héten már meg is akarja kezdeni az igazgató az előadásokat. Vasek [Ottó alezredes] igazgató nagyon meg van elégedve az iskola helyével s igen megfelelőnek tartja a kijelölt céla.” Veszprémi Hírlap, 1924. 10. 26. Új iskola Veszprémben 3.

- 2 HL HM 40.060/Eln. 9. o. – 1928. A pályázati hirdetmények 1924-től kezdődően minden évben megjelentek az országos és a helyi közlönyökben, lapokban.
- 3 HL, Honvédségi Közlöny 1924/15. melléklete. Pályázati hirdetmény (Az altisztképző és nevelő intézet I. évfolyamába.)
- 4 Uo.
- 5 M. Kir. Kinizsi Pál Honvéd Altisztképző és Nevelőintézet, 1928/ 1. doboz (HL). (1929-ben vette fel a Kinizsi Pál nevet.)

1. kép. Elméleti tantárgy oktatása

Az elméleti vizsga a következőkből állt:

- magyar nyelv (egyszerű szöveg leírása tollbamondás után, rövidebb szöveg elolvasása és teljes előadása);
- számtan (négy alpművelet, fejszámolás ezerig);
- képességi vizsga:
 - látás (szemmérték, látás terepen éjjel);
 - figyelem (helyzetkép, betűkihúzás stb.);
 - emlékezés (alakra, formákra, számokra);
 - a test ügyessége (hajlékonyság, kitartás).

A jelentkezők közül a teljes árvaságra jutott és félárva jelentkezők előnyben részesültek. A felvett növendékek teljesen díjtalanul kapták a teljes ellátást, ruházatot és a tanszereket. Igen nagy vonzóerő volt még, hogy az iskola 1934-ig négyéves képzésben működött, és a négy polgárinak megfelelő végbizonyítványt adott. Ugyanakkor 12 év szolgálat után biztosította a polgári pályára való átállást is: „*A polgári pályákra való előkészítés nyújtson oly teljes értékű szakkiképzettséget, hogy az elhelyezkedést megnyugtatóan biztosítsa, s a képzettség foka a polgári életben elérhető képzettséggel egyenértékű legyen.*”⁶

Az ország súlyos gazdasági-szociális helyzete miatt a katonai pálya elismertsége, szociális juttatásai döntő mértékben járultak hozzá a jelentkezők magas arányához. A megnövekedett jelentkezésről írt 1929-ban az *Őrszem* című szemle is. A 200 felvehető helyre 1929. július 15-ig 1469 fő felvételi kérvénye érkezett be. A sok pályázó közül „*gondos mérlegelés után a kétnapos felvételi vizsga letételére 1929. szept-*

⁶ HL HM Titkos I. o. – 1927.

tember 9-10-re 462 növendékjelöltet hívtak be”.⁷ A behívott jelöltek közül végül 202 főt vettek fel. De ugyanez volt a jelentkezési arány a többi években is.

Az altisztképző iskola – elsősorban a kezdeti oktatási rendszerben –, főleg a szeényebb népréteg gyermekeinek biztosított felemelkedési lehetőséget.

A felvételizők származási megoszlása (1929-1930)

Földműves	Iparos	Egyéb altiszt	Katonai altiszt	Tisztviselő
536 fő	368 fő	272 fő	124 fő	66 fő

A felvételi vizsgán a testi erőnlétet és a gyakorlatiasságot helyezték előtérbe, ezért a földműves családok gyermekei bizonyultak a „legjobb emberanyagoknak”, hiszen a munkát, a nélkülözést otthon már megszokták. Ettől függetlenül, alkalmatlanság miatt kb. 30% kihullott a pályaalkalmassági vizsgálat során.

A tan- és nevelőtestület kiválasztása

Az oktató tisztek létszámát, névszerinti, iskolához való beosztását, a honvédség főparancsnoka javaslata alapján a honvédelmi miniszter határozta meg. *„Tekintettel arra, hogy a növendékek oly korban jutnak az intézetbe, midőn a példányújítás egészen különösen mély hatással van, továbbá arra, hogy a növendékek abból a néprétegből származnak, kiknek mondhatni nyelvén kell tudni beszélni, a tanári változások alkalmával súly helyezendő a tanár fellépésére, várható átadóképességére, jóakarató, durvaságmentes, szigorú egyéniségére.”*⁸

Az oktatókkal szembeni követelmények

Az altisztképző nevelési eszköze, elve a saját példaadás volt. Ezzel igyekeztek befolyásolni a hallgatók magaviseletét, megszerezni a bizalmukat, ragaszkodásukat. *„Rideg szigorúság eredményre nem vezet.”* – olvasható az intézet *Szervi határozványában és Szolgálati utasításában*.⁹ Ugyanakkor ebben az utasításban az eredményes oktatás érdekében követelményeket is megfogalmazott. Ezek:

- türelem (a hallgatókkal szemben): mert e nélkül eredményt elérni nem lehet. A fellobbanó heveskedés igazságtalanságokhoz vezet;
- nyugodtság, határozottság: ez az erény növeli a tiszt (tanár) személyes befolyásának hatalmát valamennyi hallgatóra;
- önuralom: ebben nyilvánul meg a magasabb fokú értelmi és lelki műveltség, mely a tiszt (tanár) hatásos befolyását a hallgatóra biztosítja;

⁷ *Őrszem*, 1929. október 20. 3. o.

⁸ HL HM 6945/Eln. 9. o. – 1928.

⁹ HL HM 102722/Eln. 1a.-1936.

- igazságosság: ez legyen a hallgatókkal szembeni követelménytámasztás, a bánásmód és a hallgatók megítélésének alapja;
- pontosság: amit nemcsak a hallgatókkal, hanem a tiszt (tanár) magával szemben is gyakoroltasson.

Az iskolán tanító oktatóknak kezdetben nem volt pedagógiai képzésük, de kiváló tisztak voltak. Átadták harctéri tapasztalataikat, példamutató viselkedésükkel, magatartásukkal nevelték, oktatták az ifjakat. Pedagógiai képzésük hiányát a többségük lelkiismeretes munkával ellensúlyozta, és eleget tett annak az iskolaparancsnoki intelemnek, miszerint „[...] *tévúton van az a tanár, ki hivatását kimerítve látja abban, hogy tanóráit megtartja és ezzel munkáját befejezte. A tanár hivatása két részből áll: oktatás és nevelés.*”

A parancsnokok megkövetelték az oktatóktól, hogy hivatásuk ne csak az óradásból álljon, hanem ismerjék meg a növendékeiket, éljenek velük együtt, formálják a jellemüket.

„Az az oktatótisz, aki nem felelt meg a követelményeknek, a délutáni gyorsal utazhatott haza eredeti alakulatához.” – emlékezett vissza vitéz Káplán György nyugállományú őrnagy,¹⁰ volt jutasi oktatótisz.

Az iskola képzési - nevelési célkitűzései

Az altisztképző nevelő, oktatási célkitűzései szintén az intézet *Szolgálati Utasítás*-ában fogalmazódtak meg. Összefoglalva: „*A nevelő-oktatás olyan jellembe- li tulajdonságoknak, erkölcsi érzésnek és testi kiválóságnak legyen szülője, amely mindenkinek dízére válik és a férfi értékét megalapozza.*”¹¹

– *Erkölcsi nevelés*: az önként jelentkezett növendékeket jellemében, erkölcsben és testben olyanná kell nevelni, hogy azok jövő hivatásuk becsületes, áldozatkész ellátása mellett hazánk vallásos, keresztény, hazaszerető polgárai legyenek.

– *Katonai nevelés*: a fenti célok szolgálatában a növendéket a szükséges általános műveltség megadása mellett katonai szakképzettségre és olyan szellemi önállóságra nevelni, mellyel jövő hivatásuknak közmegelegedésre meg tudnak felelni.

– *Testi nevelés*: az erkölcsi, szellemi és a testi nevelésnek karöltve kell járni, mert csak ép testű és az ezzel együtt járó katonai ügyesség birtokában lévő növendékekből lehetnek az arcvonal előtt biztos fellépésű, a legénység tanítására és nevelésére alkalmas altisztek.

Később az átszervezés folytán az iskola célkitűzései is változtak. Ezeket már a

¹⁰ Vitéz Káplán György ny. alezredes – akit 1941-ben avattak hadnaggyá a Ludovika Akadémián –, 22 éves korában az 51. Páncélvadász zászlóalj tisztjeként megjárta a Don-kanyar poklát, bátor helytállásáért megkapta Signum Laudis kitüntetést (Kormányzói dicséret oklevél, hadiszalagon a kardokkal). 1943 nyarától az iskola megszűnéséig oktatott Jutason.

¹¹ HL HM 102722/Eln.1a.-1936. 36. o.

háborúra való felkészülés követelményei határozták meg, vagyis olyan altisztek képzése:

- akik háború esetén, mint szakaszparancsnokok, önállóan meg tudják oldani a rájuk bízott feladatot;
- akik békében az újonckiképzést önállóan tudják vezetni, képesek az alosztálynál a szolgálatot teljesítő tiszteket helyettesíteni és a legénység nevelésében a tiszteket támogatni;
- akik rendelkeznek a feladatok ellátásához szükséges általános műveltséggel;
- akik a fizikai fáradtságot, nélkülözést elviselni tudó katona képzését végre tudják hajtani;
- akik hivatásukat mind békében, mind háborúban be tudják tölteni.

A nevelési célok:

- hűség a Legfelsőbb Hadúrhoz¹², a hazához, a tisztikarhoz, a feltétel nélküli áldozatvállalás;
- engedelmesség, a parancsok kritika nélküli végrehajtása.

2. kép. Közelharc-kiképzés.

Oktatás, kiképzés az iskolában

Az oktatásban a cél kétirányú volt. Egyrészt az általános műveltség emelése a polgári iskolákban szerepelő tananyag oktatásával, másrészt katonai, melynél a kitűzött cél az volt, hogy emelje a honvédség altiszti kara szakmai színvonalát, a hallgatókkal általában mindazon katonai elméleti és gyakorlati ismereteket elsajátíttasson, melyekre – mint leendő altiszteknek –, szükség van. Vagyis:

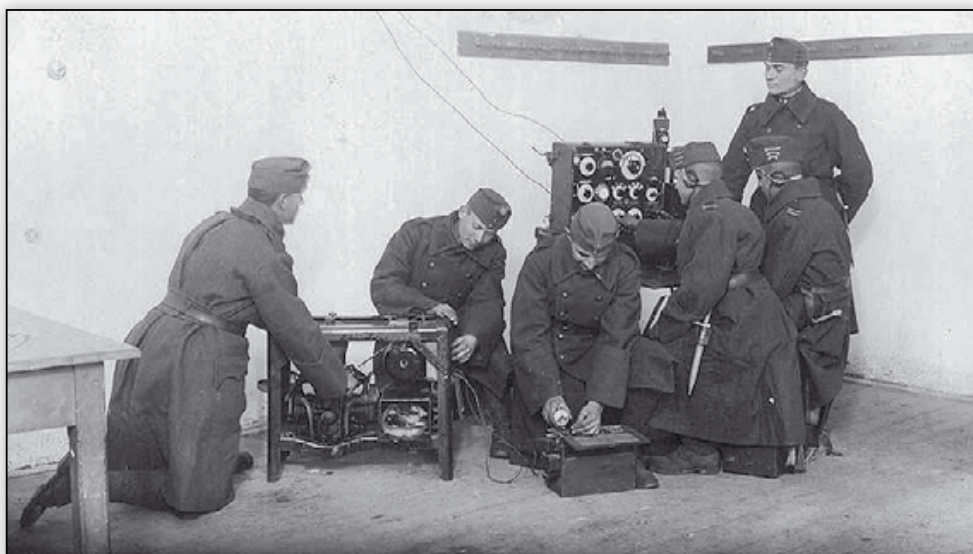
¹² Ez Horthy Miklóstra vonatkozó megnevezés.

– Oktatóvá való kiképzés. Ez magában foglalta az egyes ember, és részben a raj-kiképzővé való kiképzést.

– Vezetővé való kiképzés. Magában foglalta a rajparancsnoki kiképzést és az önálló szakasparancsnoki kiképzést.

– Belsőzolgálat, anyagkezelés és anyagkarbantartás végrajtására való kiképzés.

Az oktatás során igyekeztek megteremteni a fegyvernemek közötti összhangot, valamint törekedtek az egységes és egyöntetű kiképzésre, ahol a gyakorlati szempontok érvényesültek. Különösen nagy figyelmet fordítottak arra, hogy a hallgatók a tűzfegyverek kezelését és használatát tökéletesen elsajátítsák. Követelmény volt, hogy a fegyvernemen belül rendszeresített minden fegyvert kezelni tudjanak. Így pl. a puskás alosztálynál tanuló hallgatók a gyalogsági fegyverismeretekben – mint kezelők, oktatók és tüzmeisterek – tökéletes és alapos kiképzést kaptak. A gyalogsági nehézfegyverekhez (géppuska, aknavető, páncéltörő ágyú stb.) mint kezelők, kifogástalan kiképzést kaptak, sőt szükség esetén a nehézfegyverek kezelése oktatásánál mint oktatókat is fel lehetett használni őket. Arra is törekedtek, hogy a különböző harceszközök megismertetésével megadják a fegyvernemi együttműködés alapját raj-, illetve szakaszkötelékben.

3. kép. Gyakorlati kiképzés: katonai híradás.

A kiképzés teljesen a gyakorlatiasságra épült. Az oktatásnak igen egyszerű volt az alapelve: „Sok gyakorlat, kevés elmélet” – mondta Móri János nyá. dandártábornok,¹³ volt oktató. Az embereket olyan helyzetbe kellett hozni, amelyben igazi harc-

¹³ Móri János nyá. dandártábornok volt oktató, aki 2 évig volt az intézet tanára. „Büszke vagyok, hogy ennek az elsőrendű intézménynek a tanára lehettem” – említette egy beszélgetésünk alkalmával.

feladatot a szabad elgondolásuk szerint felelősséggel megoldhatták. Ez fejlesztette az önbizalmat, munkakedvet és öntevékenységre nevelt. Az oktatók kötelessége volt, hogy mindig feladatok elé állítsák az embereket. Ugyanakkor „*Az oktatásnál meg kell tiltani hosszabb elméleti fejtegetéseket és párbeszédet. A kérdéseket az egész csoporthoz kell intézni, gondolkodási időt adni és azután egy embert felszólítani a válasz megadására. Meg kell tiltani a körmondatokban való oktatást. Csak olyan egyszerű vagy rövid bővített mondatokkal szabad oktatni, amilyen egyszerű mondatokban az újonc beszélni szokott.*” – határozta meg az oktatók feladatait vitéz Markóczy János ezredes, iskolaparancsnok.

A növendékeket a feladatok végrehajtásában nem lehetett zavarni, hanem a gyakorlat után kellett az oktatóknak értékelni a végrehajtott feladatokat, és rámutatni a hiányosságokra.

Az oktatás (kiképzés) fő módszere a bemutatás volt. Mindig bemutatták a helyes, illetve a rossz végrehajtást. Ennek az oktatási módszernek óriási előnye volt, hiszen érzékeltette mindkét végletet. Például a fegyver szétszerelésénél bemutatták a helyes és a helytelen szerelési, illetve összerakási sorrendet is, amely a hallgatók számára gyakorlatiasabbá tette a feladat végrehajtását. Az elméletre csak anynyi időt fordítottak amennyi szükség volt és a gyakorlat elsajátítását segítette elő. Az oktatás alatt szigorúan tilos volt a sértő, lekicsinylő gorombáskodás, a kiabálás és a káromkodás. Az oktatónak mindig hajszálpontos, tiszta kérdéseket kellett feltenni. Kerülni kellett a hosszú, végletekbe nyúló fejtegetéseket.

A jutasi iskola legfőbb oktatási irányelve az volt, hogy „*Tanítsuk meg katonáinkat arra, hogy minden helyzetben legyen az bármily kétségbeejtő, segítsünk magunkon, mert bizalom és erős akarat minden akadályt legyőz.*”¹⁴

Ilyen szempontok szerint folyt az oktatás és kiképzés, amely alapvetően téli és nyári időszakra tagozódott. A téli októbertől márciusig tartott. Ez idő alatt tantermi foglalkozások voltak az általános katonai tantárgyakból, illetve a polgári iskola anyagából. De nemcsak tanteremben, hanem terepen is tartottak foglalkozást a gyakorlatiasság elsajátítása céljából. A nyári kiképzési időszak áprilistól augusztusig tartott. Tulajdonképpen ekkor történt meg az igazi szakaszparancsnoki, valamint az oktatóvá és nevelővé való képzés.

„*A kiképzési időszak komplex gyakorlattal zárul. A nyári kiképzés befejezésével a Ludovika akadémikusai és a jutasi iskola hallgatói közös gyakorlaton vettek részt. Az egyik intézmény a kék fél, a másik a piros fél tevékenységét alakította.*” – emlékezett vissza a ludovikás élményeire Káplán György. Ezeknek a gyakorlatoknak igen sok előnye volt, mert megismerték egymást a tisztek, illetve az altiszti hallgatók, valamint a terepen való tájékozódást is megtanulták.

Az iskolának voltak saját kiadású tankönyvei, melyeket az iskolán tanító tanárok írtak. Ilyen volt pl. *Horváth Andor: Tereptan a csapatiskolák számára; Szatl-*

¹⁴ Mirkóczy, 1939. 354. o.

mayer János: A magyar nyelvoktatás Jutason; Rácz Béla: Kinizsi Pál. Ezek az iskola nyomdájában készültek, közérthetőek, szemléletesek voltak. A kiképzés érdekében műszaki és közelharcpálya, távíró és távbeszélő géptermekek, fizikai és természettani szertár, lovardák álltak a növendékek részére az elméleti és a gyakorlati tudás elsajátításához.

Az intézetben az évfolyamokra pontos, precíz kiképzési terv állt rendelkezésre. Arra is törekedtek, hogy a kiképzési tervezetek ne legyenek merevek. A „tanterv” konkrétan tartalmazta a tancélt, az óraelosztást, az általános pedagógiai követelményeket. Például a hallgatóknak meg kellett tanulni a szakmai ismeretek mellett a csapatpedagógia tantárgyat is, amely tartalmazta a legénységről való gondoskodást, a helyes bánásmódot, a tisztek távollétében az alárendeltek vezetését.

A növendékeknek igen sok tantárgyuk volt, amelyből külön kiemelendő a szépírás, az illetan és a vezetővé való kiképzés arcvonal előtt és harcban. Az olvasható írásnak óriási jelentősége volt a térképek, vázlatok, jelentések készítésekor. A vezetővé történő képzés pedig az alakzat előtti vezénlyést, illetve a harcászati gyakorlatokon történt parancsnoklást tartalmazta, amelyet szigorúan osztályoztak. Az illetan oktatása is fontos volt a társadalmi érintkezés szempontjából.

Az évfolyamrang megállapítása és jóváhagyása a főértekezlet feladata volt. Ezen részt vett az iskolaparancsnok, valamint a tan- és nevelőszemélyzet állománya. Az értekezleten személyre szólóan minden növendéket értékelték, javaslatot tettek az elbocsátásra, pótvizsgára, illetve a parancsnok útmutatást adott a következő félév feladataira vonatkozólag. Nem ragaszkodtak minden növendékhez, aki nem felelt meg a követelményeknek, elbocsátották, vagy visszaküldték az eredeti alakulatához.

„Téves hit az, hogy ha valaki az intézetbe fel van véve, annak azt el is kell végezni. Ha évek folyamán oly jellem és testi tulajdonságok fedeztetnek fel a növendékeknél, melyekkel az intézet céljának nem tudnak megfelelni és neveléssel sem küszöbölhető ki, akkor az intézeti nevelésben való meghagyása csak az ügy kárára van.”¹⁵

A magaviselet- vagy szorgalomhiány miatt bejelentett növendéket az iskolaparancsnok kihallgatáson figyelmeztette. A megrovás módszerét is alkalmazták, melyet a tan- és a nevelőszemélyzet előtt hirdettek ki. A kizárás határideje rossz magaviselet esetén 3 hónapig, gyenge tanulmányi eredménynél a legközelebbi osztályértekezletig tartott. Ha szakmai tantárgyból volt gyenge a növendék, átirányították a gyalogsági fegyvernemhez. Amennyiben a megrovás nem hozott pozitív eredményt, a honvédelmi miniszterhez felterjesztették az elbocsátási javaslatot. Természetesen alkalmazták a fenytés más módszereit is, pl. fogság, szünet elvonás. Ezeket a növendékek Büntetési jegyzőkönyv kivonata tartalmazta, amely az Osztályozási kivenet része volt.

Az iskola parancsnoka minden év októberében felszólította a hallgatókat: ameny-

¹⁵ HL HM 15.579/Alt. 9. o. 1931.

nyiben nem éreznek kellő hivatástudatot, azt december végéig jelentsék. Ez volt az ún. „csendes eltávolítás”. A parancsnok megkövetelte, hogy az elbocsátási javaslat nagyon megfontolt legyen, „nehogy lelkiismeretünket a félbeszakadt egzisztenciák átka terhelje”.¹⁶

A főértekezlet határozata alapján készült el minden év végén a „rangsorozati jegyzék”. Ez évfolyamonként alfabetikus rendben készült, a végén szerepeltek azok a növendékek, akiket pótvizsgára, illetve elbocsátásra javasolt a parancsnok. A tanulmányi eredménynek fontosabb szerepe is volt – az avatási rendfokozat megállapítása miatt.

A rangsorolás – különösen az 1934/35. tanévtől kezdődően –, a hallgatók fegyvernemére, csapatnemére való tekintet nélkül egységesen történt. A rangsorolásnál a katonai értékelésen volt a hangsúly. A rangsorolás gyakorlati végrehajtásának elveit a következők adták:

- általános és katonai erkölcsi érték;
- a saját fegyvernembeli gyakorlati és elméleti tudás értékelése;
- általános katonai ismeretek értékelése;
- a polgári ismeretek értékelése.

Az osztályozó értekezleten még külön hangsúlyt kapott a századparancsnok minősítése az iskolából kikerülő végzős hallgatókról. Ebben „helyes és találó leírást” kellett készíteni a hallgató jelleméről és magatartásáról. Ez a leírás is szerepet játszott a rangsorolás megállapításában.

Az altisztképző és nevelőparancsnokság az „osztályozási jelentést” félévente felterjesztette a honvédelmi minisztérium felé. Ez évfolyamonként tartalmazta az osztályzatokat, illetve az elégtelen eredményű növendékek névsorát és a parancsnokság javaslatait a nem megfelelő teljesítményt nyújtó hallgatókkal szemben.

A végzett növendékek száma:¹⁷

1928	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1937	1938
114	91	146	147	108	167	161	121	141

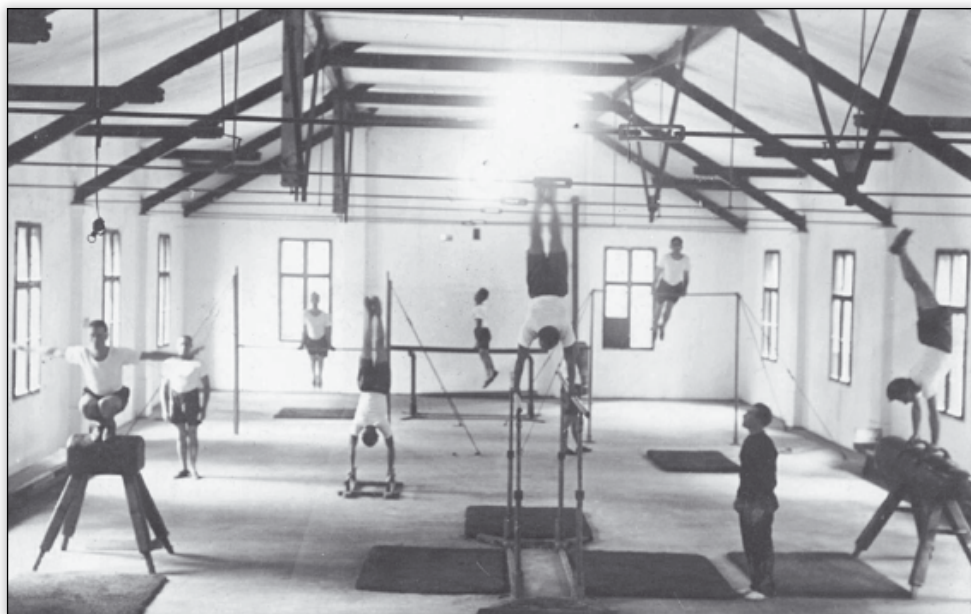
A testnevelés szerepe a kiképzésben

A katona fizikai állóképesség nélkül semmit nem ér. Háborúk sokasága bizonyította be, hogy a katonának mindent el kell viselni: a hideget, a meleget, a nélkülözést stb. A gyenge fizikumú ember könnyen kiesik a harcból. Az iskola nagy hangsúlyt fektetett a testnevelésre, szakképzett oktatók segítségével folytak az atlétika, lovaglás, közelharc stb. kiképzések, de gyakran rendeztek sport- és katonai versenyeket, illetve meghirdették a „legjobb sportoló – tanuló” címet is. Előszóval

¹⁶ HL HM 15.579/Alt. 9. o. 1931.

¹⁷ Eszényi, 1994. 30. o

rendeztek sport- és katonai terepversenyeket. Ezért sok olyan altiszt került ki a jutasi iskolából, akik nem ismerték a fáradságot és a nélkülözést.

4. kép. Testnevelés óra.

A napirend

A napirend szorosan hozzátartozott a katonai kiképzéshez, neveléshez, a fegyelmezett életvitelhez. A hallgatónak szinte minden perce be volt osztva. Külön ki kell emelni az ún. „pajtásági vizsgát”, ami tulajdonképpen a reggeli rajszemlének felelt meg. Ekkor ellenőrizték a katona felszerelését, gázálcát, általános megjelenését stb.

Az istentiszteleten vasárnap 9.00, illetve 11.00 órakor kötelező volt részt venni (még a fenyített állományok is). Az a növendék, aki tanulmányi okból fenyítés alatt állt, a vasárnapi kimenő helyett a tananyag ismétlésével foglalkozott.

A tanítási órák 50 percesek voltak 10 perces szünetekkel. Az utolsó, a 8. tanóra 17.00-kor ért véget. Utána 18.00-tól egyéni tanulás (kötelező ismétlés), vacsora, majd 21.00-kor takarodó. A napirendben szerepelt az énekkari gyakorlat (szerdánként), illetve katona- és menetdalok tanulása, amelynek nagy jelentősége volt a bajtársiasság érzése kialakításában, illetve az egészséges életmód fejlesztésében.

Az altisztképzőt húsz éves fennállása alatt többször átszervezték, ami elsősorban a képzési időt érintette. A négy éves képzési időt először 3, majd 2 évesre redukálták. A II. világháború alatt, amikor már elsősorban a mennyiségi képzés vált meghatározóvá, egy éves képzési időt vezettek be. Már az első új képzési idő beve-

zetésekor elhagyták a polgári életre való felkészítést, hiszen többen csak ugródesz-kának tekintették azt, hogy megszerezve a polgári végzettséget is, idő előtt kilépjenek a hadsereg kötelékéből és a polgári életben boldoguljanak.

Azonban elmondható, hogy fennállása alatt a jutasi iskola képzését nagy jelentőségűnek minősítették, mert példamutató módon össze tudta kapcsolni a szakmai és az általános műveltséget. A hallgatókban olyan személyiségjegyeket alakítottak ki, amelyek életük végéig elkísérték őket, ami a hivatás alázatos szeretetében, a bajtársiasságban, a haza iránti hűségben, „az ezüst kardbojt becsülete” megvédésében nyilvánult meg.

Jutason valóban roppant kemény képzés, férfivá való nevelés folyt, amely az iskola elvégzése után az egyszerű embernek is módot nyújtott a felemelkedésre. A jutasi altisztek – kikerülve a csapatokhoz –, olyan katonai stílust teremtettek és képviseltek, amely méltán tette európai hírűvé az altisztképzőben folyó kiképzést és nevelést.

Felhasznált irodalom

- A honvédelmi miniszter és a minisztérium osztályai rendeletei, utasításai a lábjegyzetben jelölve.*
 Barna Imre (1992): Az intézeti altisztképzés megteremtése folyamatának elemei a magyar királyi honvédségben. ZMNE, *Akadémiai Közlemények*, Budapest, 1992/1-2.
 Császár László (1939): Az altisztképzés. *Magyar Katonai Szemle*, 1939/2.
 Eszényi József (1994): *A Magyar Királyi Honvédség altiszti kara (1920 – 1944.)*. Püski kiadó, Budapest.
 Földesi Ferenc (2010): *Erős hit, erős akarat. A magyar királyi Veszprém-Jutasi honvéd altisztképző Intézet 1924-1944.* Veszprémi Szemle könyvek 3. Veszprém.
 Káplán György (2000): *Első huszonnégy évem 1920-1944.* Budapest. Kézirat.
 Káplán György (1999): *Nyugatos voltam. Egykori m.kir. pc. főhadnagy, majd PW-310-3807635 sz. amerikai hadifogoly naplója. 1944 decemberétől – 1946 márciusáig.* Budapest. Kézirat.
 Vitéz Markóczy János (1939): *Kiképzési segédlet.* Turcsány Kft. Nyomda, Budapest.
 Olasz Ernő (1941): Sportélet a jutasi altisztképző iskolában. *Honvéd Altiszti Folyóirat*, 1941/6. VIII évf.
 Révy Kálmán (1935): Az egységes hivatásos altiszti kar. *Magyar Katonai Szemle*, 1935/3. 8. sz.
 Sebő Alajos (1934): Az altiszt szerepe a legénység nevelésénél. *Honvéd Altiszti Folyóirat*, 1934/1. október, I évf. 19-21. o.
 Varga István (1936): A Képességvizsgáló Intézet. *Honvéd Altiszti Folyóirat*, 1936/5. III évf. 47-51. o.